

Kas meil on vaja korrakaitseadust?

Ain Seppik (RiTo 17), Riigikogu õiguskomisjoni liige, Eesti Keskerakond

Riigikogu ei saa ega tohi vastu võtta seaduseelnõu, mis on ilmses vastuolus põhi-seadusega.

Kui küsida, kas meil on vaja korrakaitseadust, siis lihtne ja selge vastus on: jah, on küll. Tegelikult on niisugust seadust lausa hädasti vaja. Ühelt poolt vajab seda eelkõige politsei ja laiemalt kogu korrakaitse tervikuna, teiselt poolt vajame seda seadust kõik, sest korrakaitseadus võimaldaks märgatavalt selgemat avalikku ruumi ja kaitseks meid – vähemalt teoreetiliselt või seaduse eesmärkide kaudu defineerituna – võimu omavoli eest. Alustuseks pean märkima, et praegu Riigikogu menetluses olevas korrakaitseaduse (49 SE) eelnõus on uuenduslikke ja vajalikke regulatsioone, on tehtud ära tohutu töö Eesti vastava kogemuse kogumisel, süstematiseerimisel ja kodifitseerimisel. Kuid nagu ikka, peitub saatan ka selle eelnõu puhul detailides.

Tundmatuseni moonutatud teos

Nagu paljude teistegi viimasel ajal Riigikogu õiguskomisjoni saabunud eelnõude puhul püütakse ka korrakaitseaduses reguleerida kohe kõike korraga. Kui aga asuda eelnõu lähemalt menetlema, siis selgub, et nii lai temaatika on eelnõu autoritele üle jõu käinud. Paljud küsimused on läbi töötatud pealiskaudselt ning sellest algab üks lõputu (võiks öelda ka lõputult tüütav) eelnõu parandamine ja ümbertegemine. Selle käigus võib eelnõu mõnes osas lausa tundmatuseni muutuda. Kohati tekib põhjendatud küsimus: kas on üldse enam tegemist Vabariigi Valitsuse esitatud eelnõuga või peaks valitsus eelnõu algatajana oma tundmatuseni moonutatud teose uuesti läbi vaatama ja uute regulatsioonide suhtes seisukoha võtma?

Huvitav on märkida, et põhiline muudatuste tegija on korrakaitseaduse eelnõu autor ehk justiitsministeerium, kes põhimõtteliselt peaks esitama Riigikogule valmis ja tasakaalus eelnõu. Praegu ei paista muudatuste muutmisele küll mingit lõppu tulevat. Viimasel ajal kipuvadki justiitsministeeriumi esitatud eelnõud mingil salapärasel põhjusel olema kas põhiseadusvastased või liialt olulise põhiseadusliku riivega ning seetõttu takerdub nende menetlemine õiguskomisjonis. Ka käsitletava eelnõu mitmed sätted on põhiseadusele vastavuse seisukohalt äärmiselt küsitavad. Põhiprobleem seisneb eelnõu 6. peatükis, mis käsitleb halduslepinguid, mille kohaselt nähakse ette võimalus volitada (eraõiguslikke) isikuid halduslepingu alusel täitma korrakaitse ülesandeid.

See on juba vana vaidlus ning küsimus ei ole selles, kas neid volitusi võib üle anda või ei või, vaid selles, millised on üleandmise piirid. Riigikohus on selle küsimusega viimasel ajal tegelnud ning ühes viimastest lahenditest öelnud, et näiteks ühistranspordiseaduse rikkujatele ehk piletita reisijatele trahvide määramise üleandmine eraõiguslikule isikule on põhiseadusvastane.

Lihtne soovitada, keeruline täita

Nii õiguskantsler kui ka suur osa õiguskomisjoni liikmetest leiab, et riigil (täpsemalt selle aparaadil) lasub põhiseadusest tulenevalt hulk kohustuslikke ülesandeid nii seadusandliku, täidesaatva kui ka kohtuvõimu kujul. Kahtlemata on võimalik anda osa riigi ülesandeid üle erasektorile. Õigem oleks küll öelda, et erasektorit võib kaasata riigi ülesannete täitmisse, kuid need ei saa olla nn tuumikfunktsioonid, nagu seadusloome, õigusemõistmine jms, mis on ainuomased üksnes riigile.

On täiesti selge, et põhiõiguste piiramist võimaldavates valdkondades, näiteks korrakaitse, saab selline ülesannete delegeerimine olla vaid erand. Kõnealuse eelnõu 6. peatükis on

ülesannete üleandmise volitus aga äärmiselt lai ning sellisel kujul minu meelest ka põhiseadusvastane. Kuivõrd aga korrakaitseaduse eelnõu esitaja keeldub seda fakti tunnistamast, siis kogu eelnõu menetlemine seisab.

Milline on lahendus, kui seda üldse on? Lahendus probleemile on kahtlemata olemas ja see on iseenesest lihtne: kogu problemaatika tuleb reguleerida kas eriseadustes või eriseaduses, kus on selgelt sätestatud, millist avaliku halduse ülesannet ja millistel tingimustel on võimalik üle anda, millised on selle täitmiseks vajalikud meetmed, milline on järelevalve ja kuidas on korraldatud vastutus.

Seda on lihtne soovitada, kuid keeruline ja töömahukas täita, seetõttu ei ole eelnõu esitaja siiani sellega nõustunud. Ning nii see eelnõu seisabki, sest põhiseadusega ilmses vastuolus olevat eelnõu ei saa ega tohi Riigikogu vastu võtta isegi nn poliitilise tahte ja otsuse mõjul. Koalitsioonileping ei ole õnneks veel Eesti Vabariigi põhiseaduse suhtes ülimuslik.